ادبیات جهان

یادداشت یک

والت ویتمن شاعر جدال و اصالت

مبرا کنید مرا...

ترجمه و تالیف: ثنا ولدخانی

ویتمن را پدر «شعر آزاد» می‌نامند، کسی که وزن و قافیه سنتی را زیر پا گذاشت و صدایش تنفس روح تازه امریکا بود. «شعر آزاد» گونه‌یی شعر است که از وزن خاصی پیروی نمی‌کند و می‌تواند درباره هر موضوعی باشد. ویتمن در اشعارش از هویتی به هویت دیگر می‌رود و «خود»های مختلفی به خود می‌گیرد. او برای اینکه شاعری «نمایانگر» باشد باید به همه‌چیز و همه‌کس تبدیل شود.

نقدهایی که از آثار والت ویتمن به جا مانده است نشان می‌دهد که او همواره در گردابی از بگومگو و بحث و جدل قرار داشت. تخطی از قوانین شعر، استفاده از موضوعات تابو و رفتارهای بی‌پروای او از مواردی بود که مطبوعات معتبر به آن می‌پرداختند. شیفتگی نسبت به ویتمن زمانی افزایش پیدا کرد که ناشران، کتاب «برگ‌های علف» را بدون اجازه او چاپ کردند. دادگستری بوستون جلوی پخش این کتاب را گرفت و به آن لقب «ادبیات موهن» داد. نوشته‌های مربوط به ویتمن که در مطبوعات چاپ شده بود- از داستان‌های عامه‌پسند او گرفته تا نقدهای ادبی- اهمیت بسیار داشت چرا که شهرت نقدگرایانه و بلندمدت او از همین متون مجادله‌آمیز شکل گرفت.

از طرف دیگر، نقدهای نوشته شده توسط خود ویتمن نشان می‌دهد که او علاقه داشت نظر مردم را درباره رابطه‌اش با ادبیات مدیریت کند. در «والت ویتمن و شعرهایش» شاعر خودش را اینگونه توصیف می‌کند: «همچون مردی بی‌خبر از اثری چون کتاب یا موجودی چون نویسنده.» او همچنین مقاله «والت ویتمن: پسربچه‌یی بروکلینی» را در روزنامه دیلی تایمز بروکلین چاپ کرد. این مقاله با این ادعا آغاز می‌شود که: «برای داوری اشعار واقعی، شناخت شاعر هم لازم است.» سپس خودش را به گونه‌یی توصیف می‌کند که انگار به همبسته بودنش با امریکاییان طبقه کارگر تاکید می‌کرد.

تقریبا تمام منتقدان و زندگینامه‌نویسان در شگفتند که خواندن آثار والت ویتمن تا این حد فراگیر و کتاب‌هایش بسیار پردرایت است. شاید علت این شگفت‌زدگی این باشد که ویتمن، مردی که تحصیلات آکادمیک کمی دارد، بارها گفته است که ترجیح می‌دهد به صدای غرش دریا گوش کند تا به یک شعر حماسی قدرتمند و همیشه از متنی که اصالت ندارد نفرت داشت. نباید نتیجه گرفت که ویتمن از ادبیات کلاسیک آگاهی نداشت، چراکه او شاعران بزرگ امریکایی را از تقلید اینگونه آثار ادبی منع می‌کرد. او می‌گفت: «هیچ‌گونه تصویرسازی، نه از دوران کهن، نه از کلاسیک‌ها، نه حتی اسطورگان، نه مصر، نه یونان، نه روم و نه حتی نهادهای سلطنتی و آریستوکرات اروپا.»

نقد ادبی والت ویتمن بر دو استاندارد تکیه زده است: در هر قطعه ادبی ویتمن همان‌گونه که به دنبال تعالی هنری بود، به دنبال اهداف دموکراتیک نیز می‌گشت. آنچه ویتمن برای خلق ادبیات متعالی تجویز می‌کرد عبارت بود از: خویشتنداری، اصالت، هدف، خوش‌بینی، جهان شمولی، دغدغه طبیعت، دغدغه زندگی معاصر و تاکید بر دموکراسی. در واقع اینها جوهره ادبیاتی است که ویتمن از آن سخن می‌گفت.

ویتمن در افراط‌کاری‌های شکسپیر، نثر پرطمطراق هوگو و جزییات زننده بایرون ضعف و ناتوانی می‌دید. در عوض موسیقی وزین کیتس و ظرافت‌های کالریج را ترجیح می‌داد. او از راسین و کورنی ایراد می‌گرفت چراکه آثارشان براساس الگوبرداری بود و درحالی که اشعار امرسون غنی و هدفمند بود، اشعار الن پو اینگونه نبود. از نظر ویتمن، هگل آنقدر جهانی بود که به راحتی در امریکا پذیرفته می‌شد و هازلیت دموکرات و رهایی بخش بود. دیکنز در بهترین حالتش یک نویسنده دموکرات، یک خردمند و خالق شخصیت‌های بزرگ بود. برداشت نهایی این خواهد بود که شاعری که تمامی فضایل نسخه شده را توامان دارد خود والت ویتمن است. او با ثابت قدمی تلاش کرد تا نویسنده‌یی دموکرات باشد. هم در شعر و هم در نثر، ویتمن تلاش می‌کرد میان دو استاندارد ذکر شده هماهنگی ایجاد کند: همان‌طور که مدام در پی فحوای دموکراتیک بود، به دنبال تعالی هنری نیز می‌گشت.

در شعر «شاعران آینده»، ویتمن می‌گوید: «من مردی هستم که به آرامی پرسه می‌زنم بی‌آنکه توقف کنم/به شما نگاهی اتفاقی می‌اندازم و سپس رویم را برمی‌گردانم/به خودتان وامی گذارم تا آن را ثابت کنید و شرح دهید/من توقع پاسخی اساسی از شما دارم.» آن نگاه ساده و تصادفی تاثیر عمیقی داشته است، چراکه نویسندگان بسیاری تلاش کرده‌اند پروژه ویتمن را تمام کرده و خود را بهتر بشناسند. واکنش‌ها متفاوت بوده است، از اتهام‌سازی گرفته تا وی را قرین افتخار کردن. تاثیرات شاعرانه از ویتمن گاه به تقلید از گام آهنگ او برمی‌گردد و گاه به تقلید از سبک او. اما بسیاری از شاعران، همچون ولیام کارلوس ویلیامز، فهمیده‌اند که تنها راه نوشتن شبیه به ویتمن این است که شبیه به او ننویسند. با این حال، میراث ویتمن تنها این ژانر نیست که در آن معروف شده است. سوای شعر، ویتمن تاثیر بسیار زیادی بر داستان، فیلم، معماری، موسیقی، نقاشی و دیگر هنرها گذاشته است.

ویتمن از یک آوازه بلند بین‌المللی بهره‌مند شد. شاید ویلیام فالکنر نیز به اندازه ویتمن بر امریکای جنوبی تاثیر گذاشته باشد. اما نه فالکنر و نه هیچ نویسنده امریکایی دیگری، به اندازه ویتمن در نقاط مختلف دنیا تاثیر نگذاشته است. تمام نسخه‌های «برگ‌های علف» به زبان‌های اسپانیایی، فرانسوی، آلمانی، ایتالیایی، چینی، ژاپنی و بخش‌هایی از آن به تمامی زبان‌های اصلی عربی ترجمه شده است. اهمیت ویتمن تنها ریشه در ادبیات او ندارد، بلکه او را یک پیام‌آور آزادی و انقلاب می‌دانند. به طور کلی، تاثیر بین‌المللی ویتمن را می‌توان در حلقه‌های آزادیخواهانه یافت که به عنوان یک نویسنده، زیبایی و قدرت را با هم همبند می‌کرد و همواره با کاستی‌هایی نوید دموکراسی را به سرانجام می‌رساند.

برگرفته از کتاب‌ها و مقالات: کنت. ام. پرایس و موریس. او. جانسون

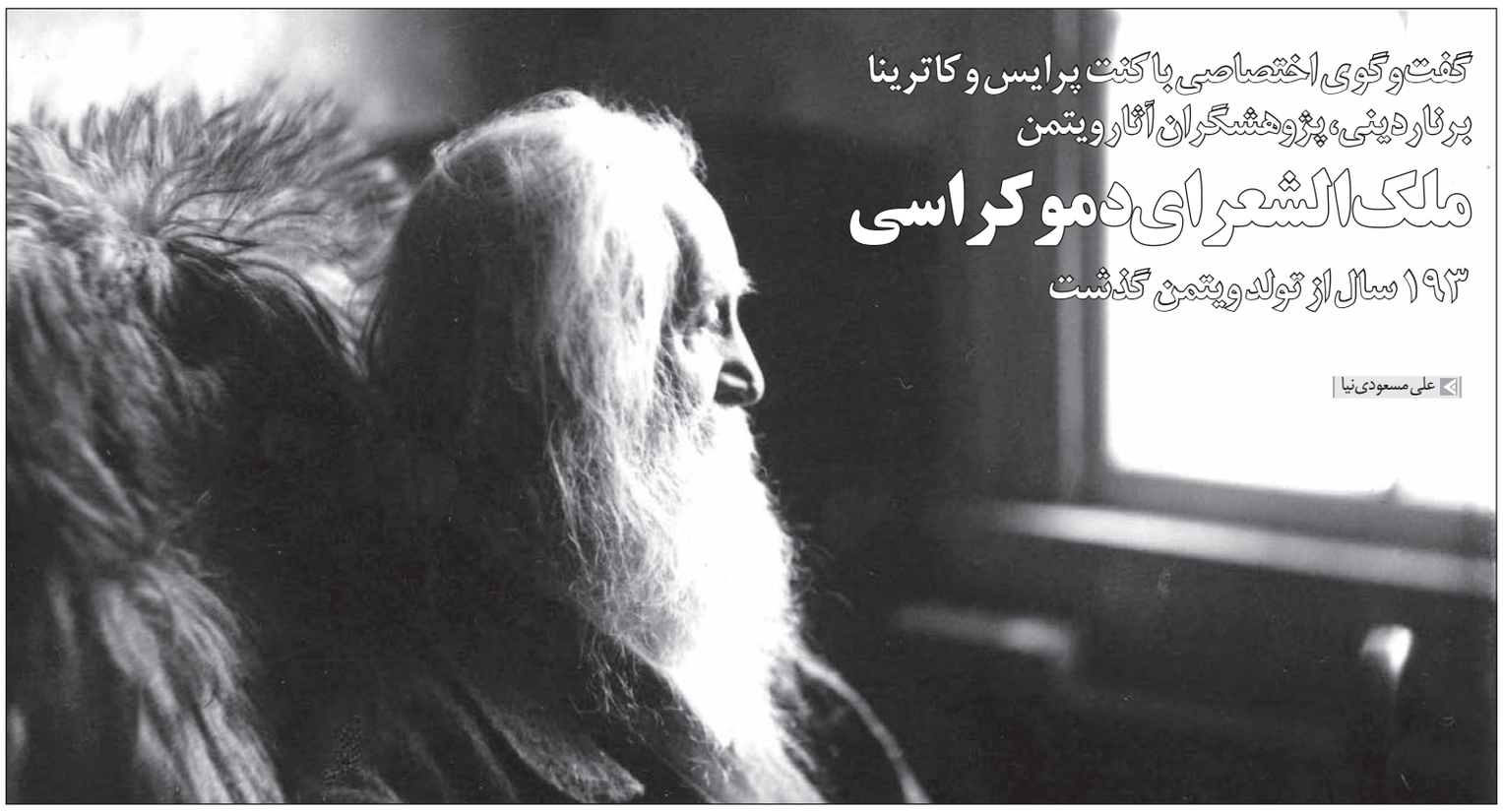

گفت‌وگوی اختصاصی با کنت پرایس و کاترینا برناردینی، پژوهشگران آثار ویتمن

ملک‌الشعرای دموکراسی

۱۹۳ سال از تولد ویتمن گذشت

علی مسعودی‌نیا

والت ویتمن را نه فقط یک شاعر بزرگ و مهم امریکایی که سرچشمه و خاستگاه تحول شعر مدرن امریکا دانسته‌اند. شاعری که با آثار خود جنس جدیدی از زیبایی‌شناسی را به جهانیان معرفی کرد، تابوها و سنت‌های شعری آنگلوساکسون را در هم‌شکست و به ساحتی گام نهاد که تا پیش از او تصورش هم برای شعرای انگلیسی زبان میسر نبود. ویتمن، شاعری یاغی بود با آرای ادبی منحصربه‌فردی که ریشه در ادراک اجتماعی و سیاسی او داشت. ویتمن با گفتمان‌های تازه خود در عرصه ادبیات امریکا ظهور کرد و از دموکراسی گفت و هر چه نزد مردم محبوب‌تر و مشهورتر می‌شد، مطبوعات بیشتر او را منفور می‌دانستند. تاثیر ویتمن نه بر شعر امریکا و بریتانیا که بر شعر مدرن کل دنیا آشکار است. همین امر انگیزه‌یی شد تا از دکتر کنت م. پرایس، استاد ادبیات دانشگاه نبراسکا بخواهم به برخی پرسش‌هایم درباره والت ویتمن پاسخ گوید چرا که در کارنامه او آثار مهمی چون ویراست مجموعه اشعار ویتمن، مجموعه مقالاتی درباره مجموعه شعر او «جوانه‌های چمن» و کتاب «دوباره‌نویسی ویتمن: معرفی زندگی و آثار» دیده می‌شود. خودش پیشنهاد کرد که پرسش‌ها را با همکاری یکی دیگر از پژوهشگران آثار ویتمن- یعنی کاترینا برناردینی- پاسخ گوید. حاصل متنی است که در ادامه می‌خوانید.

■ در برخی متون انتقادی و آنتولوژی‌ها (از جمله «شعر قرن بیستم امریکا») اثر کریستوفر بیچ) با شاعران یا شعرهایی مواجه می‌شویم که با صفت «ویتمن‌وار» (Whitmanic) توصیف می‌شوند. گاهی نیز در این متون از عناصر «ویتمن‌وار» در شعر برخی شاعران یاد می‌شود. اگر ممکن است قدری توضیح دهید که در چه زمانی به یک شعر یا یک شاعر چنین صفتی اطلاق می‌شود؟

شعر ویتمن را با خصیصه‌هایی چون شعر آزاد (شعر بدون وزن و قافیه یا free verse)، سطرهای طولانی و فهرست‌وار بودنش می‌شناسند البته خصایص دیگری هم در شعر او هست مثلا او از روی عمد از قافیه‌پردازی پرهیز می‌کند و به جای آن غالبا به نوعی الگوی تکرارشونده (یا همان آنافورا که درعلم بدیع به تکرار یک یا چند عبارت متوالی گفته می‌شود) اتکا می‌کند.

> **شعر ویتمن به طور مستقیم با خوانندگان در ارتباط است، از آنها سوال می‌پرسد و به هیجان می‌آوردشان؛ چنین وضعیتی بر مبنای اعتقاد او به خاصیت حیاتی آفرینش ادبی و ارتباط بسیار مستحکم آن با خوانندگان است**

از منظر مضمونی و تماتیک، او بر زیبایی طبیعت، شکوه و بلندمرتبگی مردم معمولی و تقدس پیکر آدمی تاکید می‌کند. در نزد ویتمن کیفیت حواس تجربی انسانی با احساس روحانی و مذهبی او تلفیق شده است (ولو به شکلی غیرتعلیمی). شعر او از دموکراسی ستایش می‌کند و بازه متنوعی از آدم‌ها را در بر می‌گیرد. شعری که چنین خصایصی داشته‌باشد را می‌توان ویتمن‌وار دانست.

■ اگر بخواهیم با منظری سبک‌شناسانه به خوانش شعرهای ویتمن بپردازیم، آیا به نتیجه قطعی و متقنی خواهیم رسید؟ منظورم این است که آیا می‌توانیم شعر او را ذیل یک سبک معین دسته‌بندی کنیم؟

اگر سازوکارهای سبک‌شناسانه‌یی که در پرسش قبلی به آنها اشاره داشتیم را به کار بگیریم، به این نتیجه می‌رسیم که والت ویتمن به شکلی آگاهانه فرم‌های سنتی و متداول را بر هم می‌ریزد و از آنها تخطی می‌کند و خود را از تسلط و نفوذ پنتامترهای یامبیک (شعرهای پنج بحری یا پنج وتدی وابسته به وتد مجموع. هر وتد عبارت است از یک هجای کوتاه و یک هجای بلند) متداول در سنت ادبیات بریتانیا مصون نگه می‌دارد. خود او در جایی می‌نویسد: «قفل درها را بگشایید! خود درها را هم از چارچوب‌شان بیرون بکشید!» ویتمن در تلاش است تا شعری متمایز و منش‌نما (distinctive) عرضه کند که مناسب یک سنت ملی امریکایی باشد: یک رزم‌نامه (epic) مدرن بر اساس یک «من» جمعی متکثر و لیریک. «سرود خودم» شاید مشهورترین شعر او باشد که می‌تواند پیچیدگی‌های هویت و تجربه شخصی او را به خوبی بازنمایی کند. با این همه، هرچند که شعر مذکور شعری شخصی است، در عین حال شعری است درباره «شما»ی خواننده و نیز شعری است درباره تمام آدمیان: «چرا که آن نسبتی که به خود می‌بندم، شما نیز باید به خود ببندید.» «من» در شعرهای ویتمن به عبارت دیگر ماهیتی بزرگ و متوسع دارد. حماسه و رزم‌نامه شخصی او کاملا با خط مشی رزم‌نامه‌های کلاسیک متفاوت است که کارشان خلق اپیزودهایی قهرمانانه است با نمود و نمایشی بیرونی. از دیگر ویژگی‌های قابل توجه آثار ویتمن، باید از بازنگری بوطیقایی شعرش یاد کنیم. گواه این موضوع شش ویرایش مختلف از کتاب «جوانه‌های چمن» (Leaves of Grass) است که استفاده او از زبانی بسیار تجربی را نشان می‌دهد که با گفته‌های عامیانه و اصطلاحات روزمره و زبان محاوره و کد واژه‌های علمی و واژه‌های به عاریت گرفته‌شده از زبان‌های بیگانه تلفیق شده‌است.

■ می‌دانیم که ویتمن بر ارتباط حیاتی و نمادین میان شاعر و جامعه تاکید بسیاری داشته است. قدری درباره ویژگی‌های این ارتباط توضیح دهید. آیا می‌توان چنین ارتباطی را به عنوان اساس نظریه شعری او در نظر گرفت؟

ویتمن در مقدمه ویرایش سال ۱۸۵۵ «جوانه‌های چمن» می‌نویسد: «محک یک شاعر این است که همان‌قدر که خودش به کشورش مهر می‌ورزد و مجذوب آن است، کشورش نیز مجذوب او باشد.» در حقیقت او عقیده دارد که یک شاعر بزرگ باید در آغوش خوانندگانش پذیرفته شود، اما درباره خودش این عقیده با نوعی خطای محاسباتی همراه بود: او در ابتدای کار شاعریش چندان خوانندگان مشتاق و علاقه‌مندی را به سمت خود جذب نکرد و ارزش کارهایش به تدریج به اثبات رسید و حقانیتش را نشان داد. شعر ویتمن به طور مستقیم با خوانندگان در ارتباط است، از آنها سوال می‌پرسد و به هیجان می‌آوردشان؛ چنین وضعیتی بر مبنای اعتقاد او به خاصیت حیاتی آفرینش ادبی و ارتباط بسیار مستحکم آن با خوانندگان است. برای ویتمن شعر موثرترین ابزار بیان و به رشته کلام درآوردن یک دیدگاه دموکراتیک است از طریق یک سبک فرمال بی‌طبقه که عرف‌ها و تابوها را به مبارزه دعوت می‌کند و تجسمی می‌شود از یک جامعه پلورالیستی باعقاید متنوع.

■ بسیاری از منتقدان و مورخان ادبی بر این عقیده هستند که والت ویتمن را باید نخستین «شاعر دموکراسی» در امریکا نامید. دلیل نسبت دادن چنین لقبی به او چیست؟

مولفان دیگر امریکایی هم هستند که پیش از او درباره دموکراسی نوشته‌اند، اما هیچ‌کدام آنها همانند ویتمن به طور تمام و کمال در روح و جوهر دموکراسی غرقه نبودند. او در عین حال در سال ۱۸۷۱ مقاله‌یی مفصل در باب دموکراسی نوشت به نام «دورنماهای دموکراسی» (Democratic Vistas) که موضوع آن کاستی‌ها و ضعف‌های دموکراسی امریکایی و چشم‌اندازها و پتانسیل‌های آن است و در عین حال به راه‌هایی می‌پردازد که نویسندگان از آن طریق می‌توانند به تحکیم دموکراسی کمک کنند. همین است که او سزاوار چنین لقبی می‌شود.

■ تاثیر شگرف شعر والت ویتمن بر شاعران نسل بیت آشکار است. اما به غیر از آنها کدام شاعران دنباله‌روی سبک و سیاق ویتمن بودند و کدام‌یک از خصایص شعری او همچنان در شعر امریکا دنباله‌رو و هوادار دارد؟

ادفولسام، جیم پرلمن و دن کمپیون، ویراستاران کتاب «والت ویتمن: موازین ترانه‌هایش» (۱۹۹۸) نشان داده‌اند که تقریبا تمام شاعران امریکایی این حس را داشته‌اند که باید به شعر ویتمن بازگردند و آن را مورد بازنگری قرار دهند. تمام این شاعران به شعر ویتمن رجوع می‌کنند تا با آن وارد مشاجره شوند یا توسعه‌اش ببخشند یا با آن وارد گفت‌وگویی انتقادی شوند. تاثیر ویتمن روی برخی شاعران- همچون ازرا پاوند یا آلن گینزبرگ- آشکارتر است از تاثیرش بر شاعری چون تی. اس. الیوت. ویتمن همچنان به تاثیرگذاری خود بر شاعران معاصر هم ادامه داده است، از جمله شاعری چون ناتاشا ترتوی که از برجسته‌ترین شاعران این روزگار در ایالات متحده به شمار می‌رود. شعر ویتمن حیات و تاثیر بین‌المللی هم داشته و با آثار شاعران چندین کشور وارد دیالوگ شده است. شعر او زنده باقی خواهد ماند چرا که کوششی پرقدرت در آن وجود دارد برای تصویرکردن زیبایی و پیچیدگی زندگی. شعر او هنوز هم می‌تواند به شکل غیرمنتظره‌یی تازه جلوه کند و این خصیصه را مدیون رک‌گویی خالص و اصل و مهر و شفقت ذاتی ویتمن و ظرفیتش برای قرابت‌یافتن با خوانندگان است و این خصلت اخیر به طور تقریبی آشکارترین دلیل واکنش‌های متنوع نویسندگان مختلف به شعر ویتمن است. نویسندگانی که خود به سنت‌های مختلف ادبی و برهه‌های مختلف تاریخی تعلق دارند.

> **مولفان دیگر امریکایی هم هستند که پیش از او درباره دموکراسی نوشته‌اند، اما هیچ‌کدام آنها همانند ویتمن به طور تمام و کمال در روح و جوهر دموکراسی غرقه نبودند. او در عین حال در سال ۱۸۷۱ مقاله‌یی مفصل در باب دموکراسی نوشت**

■ به عنوان پرسش پایانی می‌خواهم اشاره‌یی داشته باشم به گفته «مری اسمیت ویتال کاستلو» که در نقد آثار ویتمن می‌نویسد: «شما واقعا نمی‌توانید بدون والت ویتمن و کتاب «جوانه‌های چمن» درکی از امریکا داشته باشید.» آیا شما هم عقیده او را تایید می‌کنید؟

شاعری چون ازرا پاوند می‌نویسد: «ویتمن یعنی امریکا» ویتمن ایمانی قوی داشت به این حقیقت که کارهایش می‌تواند دربرگیرنده چشم‌انداز امریکا باشد و توانست این ایمان را تحقق هم ببخشد. بنا براین شاید بتوان گفت که هیچ‌کس نمی‌تواند کار والت ویتمن را بدون فراچنگ آوردن ایده «امریکا»یی او و کانتکست فرهنگی، سیاسی، تاریخی و جغرافیایی شکل‌دهنده این ایده به طور واقعی درک کند.

***دکتر سیروس پرهام، مترجم اشعار ویتمن از این کتاب به نام «برگ‌های علف» یاد کرده است.**

یادداشت دو

بدعت‌ها و بدایع والت ویتمن

زندگی همچون سطری بی‌پایان

میلاد کامیابیان

۱- تابستان ۱۸۵۵، هنگامی که والت ویتمن سی‌وشش‌ساله حدود ۸۰۰ نسخه از کتاب شعرش را به خرج خودش و با عنوان برگ‌های علف منتشر کرد، لابد، پیشاپیش واکنش مرورنویسان روزنامه‌ها و منتقدان مجلات را پیش‌بینی کرده بود (مطابق معمول، ابتدا مطلقا بی‌اعتنا ماندند و، بعد، ناگهان به خشم آمدند و نوشته‌های ویتمن را اصلا شعر ندانستند)، چراکه خود او نیز، از دوازده‌سالگی، نخست در مقام خبرنگار و، بعدتر، در نقش سردبیر در روزنامه‌ها قلم زده بود و مناسبات حاکم بر ژورنالیسم دوران را به‌خوبی می‌شناخت. علاوه بر آن، تا آن اندازه به نوبودگی آثارش استشعار داشت که عکس‌العمل خصمانه مخاطبانی را که همواره، هنگام مواجهه با چیزی بدیع و خلاف‌آمد عادت، احساس خطر می‌کنند و فریاد «واشعرا» سر می‌دهند انتظار بکشد. هرچه باشد، این سنخ از مخاطبان هنر و ادبیات —با اشتراک در سطح نازل سلیقه زیباشناختی‌شان و، نیز، در توقعات مبتذل مصرفی‌ای که از آثار هنری دارند— شاید از بعد انقلاب صنعتی و شکل‌گیری طبقه متوسط، کمابیش در تمام کره ارض پخش و توزیع شده‌اند، چه ایران این سال‌ها را در نظر داشته باشیم و چه ایالات متحده سال‌های دور، روزگار ویتمن را.

ویتمن هم، البته، بیکار ننشست و شخصا دست‌به‌کار شد: یادداشت‌هایی درباره برگ‌های علف در روزنامه‌ها نوشت و، به‌جای سپردن صرف کتابش به کتابفروشی‌ها و انتظار برای خوانده شدنش توسط مخاطب آرمانی، آن را به طور ناشناس برای نویسندگان و شاعران و منتقدان ارسال و آنان را به داوری درباره‌اش دعوت کرد. از قضا، از این میان، نسخه‌یی که برای رالف والدو امرسون، نویسنده و متفکر امریکایی، ارسال شده بود منجر شد به نوشتن نامه‌یی که مشهورترین نامه در تاریخ ادبیات امریکا قلمداد می‌شود. امرسون، که از سال‌ها پیش در انتظار شاعری بود که تبعات ناگزیر زندگی امریکایی را در شعرش به تصویر بکشد، پس از دریافت آن نسخه بی‌نام‌ونشان، گمشده‌اش را یافت و آن را با تعبیرهایی مثل «فوق‌العاده‌ترین قطعه ذکا و خرد که امریکا تا به حال پدید آورده» ستود. ویتمن بلافاصله متن نامه را در ابتدای چاپ دوم برگ‌های علف منتشر کرد و باعث خشم امرسون و البته، فروش بیشتر کتاب شد. کتابی که، در نخستین چاپ، از ۱۲ شعر شکل گرفته بود و قطعی نازک داشت، به‌تدریج و در ویرایش‌های هفت‌گانه‌یی که در زمان حیات ویتمن از آن به انتشار رسید، قطورتر و به همین میزان، مشهورتر شد.

۲- برگ‌های علف را اثری مانیفستیک می‌توان دانست، کتابی که کنش نوشتن و انتشار آن، با فاصله‌گیری معناداری از مناسبات معمول نوشتن و نشر دوران، کنشی است جهت‌مند و بنیادگذار: چه از لحاظ سر و شکل ظاهری نامتعارف کتاب، چه از منظر ادعایی که در مقدمه‌اش طرح می‌کند و چه به دلیل تغییر اساسی‌ای که در مبانی زیباشناختی اشعار آن، در قیاس با شعر رایج زمانه، به چشم می‌خورد. بیهوده نیست که ویتمن، مدام می‌کوشد تا، با نوشتن درباره کتابش، آن را توضیح بدهد و از طریق ارسال آن برای منتقدان، پیامش را تبلیغ کند، پیامی که به شکلی معنادار، در طول زمان حیات او، تا دم مرگ در حال تکمیل است: آخرین ویرایش کتاب Deathbed Edition نام دارد. هرگز هیچ چهره ادبی مدرنی همچون ویتمن مورد ستایش پیروان و دوستداران‌اش قرار نگرفته. طرفه آنکه این خیل عظیم علاقه‌مندان را، غالبا، اشخاصی از دو گرایش به‌ظاهر متضاد تشکیل می‌داده‌اند: یک‌سو، مذهبیون نوگرا بودند و، سوی دیگر، طیفی از سکولارهای علم‌باور. این واقعیت گیج‌کننده درباره ترکیب هواداران ویتمن را، اما، می‌بایست به عاملی درون شعر او و در دل جهانی که او در اشعارش از نو خلق می‌کند مربوط دانست یا، به عبارت دیگر، پیامی که او در تراز محتوایی به دنبال انتقال آن است. شعر ویتمن شعر ستایش زندگی و موهبت‌های آن است، هرچند نباید این خصیصه را در سطحی ماورایی دریافت. ویتمن ستایشگر دوستی و عواطف انسانی است، عواطفی که، به‌عکس تلقی رایج آن روزگار، ماهیتی البته تنانه و زمینی دارند. چنان‌که مایکل وارنر در مقدمه درخشانش بر نسخه پنگوئن مجموعه آثار ویتمن می‌نویسد، جهان ویتمن، جهان‌واره‌یی که او در شعرش ترسیم می‌کند، نیازی به رستگاری ندارد؛ پیشاپیش رستگار شده. به‌تبع، سوژه شعر او -سوژه‌یی که قریب به نیم‌قرن پیش از انتشار تفسیر رویاهای فروید، بنیادگذار روانکاوی، به شقاق نفس خود آگاه است- کسی است که حیات انسانی‌اش را، با تمام تناقض‌ها و کمبودهایش، می‌پذیرد و تقدیس می‌کند. عالی‌ترین نمود آن جهان و این سوژه مدرن ویتمنی را در «سرودی برای خویشتن»، می‌توان دریافت، بلندترین شعر او که آغازگر برگ‌های علف بوده، تا به امروز و برای قریب به ۱۶۰ سال.

۳- با این‌همه، بسیار پیش از آنکه خصایص محتوایی و جهان‌واره مفهومی شعر ویتمن استنباط شود و آری‌گویی جسمانی او به زندگی محافظه‌کاران ادبی زمانه را بر سر غیرت بیاورد، آنچه موجب خشم مخاطبان متوسط‌الحال آن روزگار شده بود خصلتی بود صوری: بلندی نامتعارف سطرها و نبود هیچ نشانی از وزن و هیچ نوعی از قافیه. باز هم، چنان‌که تاریخ هنر و ادبیات نمایان کرده، نوگرایی مضمونی و به طریق اولی، بدعت زیباشناختی فقط توسط فرم‌های نو و شکل‌های تازه بیان میسراست.

در شعر انگلیسی‌زبان تقطیع، عموما، به شکل قطع کردن سطر شعری، پیش از رسیدن جمله به تمامیت معنایی خود، انجام می‌گرفت و باعث تشدید تنش میان آوا و معنا، دو جنبه زبان شاعرانه، می‌شد. افزون بر آن، استفاده از قافیه در انتهای هر سطر نیز، مجددا، بر این ترجیح آوا بر معنا می‌افزود. در مقابل و به‌خلاف کارکرد معمول تقطیع، سطرهای ویتمن تا جایی پیش می‌رفتند که معنای جملات کامل شود. به این دلیل گاه یک سطر شعری ویتمن تا حد سه، چهار سطر معمول گسترش می‌یافت و مخاطب تنها با دیدن نقطه پایان جمله بود که متوجه تمام شدن آن می‌شد. این تمهید، علاوه بر جنبه آشنایی‌زدایانه‌اش - که بلافاصله مخاطب را به پرسش از ماهیت متنی که می‌خواند وادار می‌کرد- موجب می‌شد شعر، حتی بدون حضور شاعر و صدای دکلمه‌اش، همچون خطابه‌یی غرا، پرطنین و شدت‌مند خوانده و در اصل، شنیده شود: خصلتی کمی به ویژگی کیفی شعر بدل می‌شد. رد تاثیرپذیری آشکار نسل بیت از ویتمن را نیز، حدود یک قرن بعد، از همین افزایش کمی طول سطرها و نتیجه کیفی ناگزیرش می‌توان گرفت.

۴- «به این مناسبت، شاعر امریکایی، والت ویتمن، در تحت‌تاثیر زندگانی در آن سرزمین، قواعد اوزان و قوافی اروپایی را، که یادگار دوره‌های ابتدایی و سادگی بودند، تقلید نکرد. بلکه متکی به اسلوب تازه‌یی در اشعار خود شد و آن شعر سفید (یعنی شعر آزاد از وزن و قافیه) بود.»

بهار ۱۸۹۲، هنگامی که ویتمن سالخورده روزهای آخر زندگی‌اش را پشت سر می‌گذاشت، قطعا، هیچ نمی‌توانست تصور کند که سال‌ها بعد، نزدیک به نیم‌قرن بعد، شاعری ایرانی، بدعت‌گذار چون او و رویارو با ناملایماتی بسی بیش از او، بخشی از مقاله‌اش را به معرفی او اختصاص می‌دهد و می‌کوشد، با پیوند زدن تغییرات مضمونی و فرمی هنری به تغییرات کلان‌تر اجتماعی و سیاسی، مبنای نوآوری او و بسیاری دیگر از هنرمندان سراسر جهان را توضیح دهد. نیما یوشیج نوشتن مقاله «ارزش احساسات در زندگی هنرپیشگان» را در آذرماه سال ۱۳۱۹ به پایان برد. آن زمان او، لابد، مطلع بود که در سرزمین گل و بلبل، که بسی بیش از نیم جمعیت آن بی‌سوادند، کسی نام والت ویتمن امریکایی را نشنیده، چنان‌که کسی نوشته‌یی را که موزون و مقفی نباشد شعر نمی‌داند. با این‌همه، توگویی مقاله‌اش را -چنان‌که شعرهایش- نه برای مجله موسیقی، که برای آیندگان می‌نوشت و برای تاریخ و برای ما.

اثر

چند شعر از والت ویتمن

فاتحان حقیقی

کهنه کشاورزان،
کهنه‌مسافران،کهنه‌کارگران
(گیرم که گوژپشت باشند یا زمین‌گیر)
کهنه‌ملاحان، آنان که جان به در برده‌اند از بسیار سفرهای پرخطر و توفان‌ها وکشتی‌شکستگی‌ها،
کهنه‌سربازان بازآمده از اردو، با جراحت‌ها و هزیمت‌ها و جای زخم‌هاشان،
همین که زنده مانده‌اند کافی است- این شانه خالی نکردگانِ زندگانی دراز!
آمده‌اند و پدیدار گشته‌اند از دل تلاش‌ها، رنج‌ها و جنگ‌هایشان
تنها همین است دلیل برتری فاتحان حقیقی بر دیگران.

■■■

اشک‌ها

اشک‌ها!اشک‌ها!اشک‌ها!
در شب، در تنهایی،
اشک‌ها بر ساحل سپید فرو می‌چکند و فرو می‌چکند
و شن‌ها اشک‌ها را فرو می‌مکند،
اشک‌ها، ستاره‌یی نمی‌درخشد، همه‌جا تاریکی است و ویرانی،
اشک‌های نمناک روان از چشمان بسته‌سری دهان بسته؛
کیست این شبح؟ کیست که در تاریکی اشک می‌ریزد؟
کیست این توده بی‌شکل خمیده که روی ماسه‌ها چمباتمه‌زده؟
اشک‌های اشکبار، اشک‌های هق‌هق‌دار، رنج‌هایی که با فریادهای وحشی خفه می‌شوند؛
ای توفان فراگیر و خیزنده که دوره می‌گردی با قدم‌های تندت در امتداد ساحل!
ای توفان ملال‌انگیز وحشی شبانه بادخیز، که می‌غری و نومیدی!
ای سایه که آرام و آراسته‌یی به گاه روز،
با سیمایی آرام و گام‌هایی موزون،
اما وقتی به گاه شب می‌گریزی و دور می‌شوی از انظار،
زمان وارهاندن اقیانوسی است از اشک‌ها! اشک‌ها! اشک‌ها!

■■■

برای تو، ای دموکراسی

بیا، ما خواهم ساخت این اقلیم را،
شکوهمندترین تباری را خواهم ساخت که خورشید تاکنون بر آن تابیده،
سرزمین‌های الهی و مغناطیسی خواهم ساخت،
باعشق رفیقان،
باعشق مادام‌العمر رفیقان.

چون درختان ستبر کرانه رودهای امریکا،
همراهی را خواهم کاشت،
و در امتداد کرانه دریاچه‌های بزرگ و سرتاسر چمنزارها،
شهرهایی جدایی‌ناپذیر خواهم ساخت که دست در گردن هم افکنده‌اند،
باعشق رفیقان،
باعشق جوانمردانه رفیقان.

به تو تقدیم می‌کنم این شعر را،
تقدیم برای خدمت به توای بانوی محبوبم! ای دموکراسی!
این ترانه‌ها را با تحریر می‌خوانم برای تو، برای تو.

■■■

پرسه‌زنان در اندیشه (پس از خواندن هگل)

پرسه‌زنان در اندیشه در باب جهان، موجود کوچکی را دیدم که نامش «خیر» بود و شتابان و استوار می‌رفت به سوی نامیرایی،
و گستره‌یی دیدم از آنچه «شر» می‌نامند که شتابان می‌کشاند خودش را تا گم شود و بمیرد.

■■■

سطری برگوری

چه دعایی بخوانم برای توای که آرمیده‌یی در این گور؟
چه سنگی، چه سطرهایی بر سنگ گورت حک شود ای میلیونر؟
بی‌خبریم که تو چگونه زندگی کردی،
اینقدر دانیم اما که تمام سالیان عمرت به دادوستدهای مکرر گذشت میان جماعت دلال
نه اهل شجاعت بودی، نه اهل افتخار و نه اهل نبرد.

زندگی

فقیر اما نخبه

والت ویتمن، سال ۱۸۱۹ در خانواده‌یی پرجمعیت در بروکلین به دنیا آمد. در ۱۲ سالگی پس از ترک تحصیل به کار در چاپخانه و مطالعه آثار ادبی از هومر و شکسپیر تا تورات پرداخت. او تا ۱۷ سالگی در نیویورک به عنوان متصدی چاپ کار کرد و با هنر و ادبیات جدید آشنا شد. پس از مدتی معلمی، در زادگاه خود، از سال ۱۸۴۱ به روزنامه‌نگاری حرفه‌یی پرداخت و این شغل را با وقفه‌هایی تا آخر عمر ادامه داد.

روزنامه لانگ آیلندر (Long Islander) که ویتمن موسس آن است، هنوز چاپ می‌شود. او به عنوان طرفدار دموکراسی و آزادی به مبارزه سیاسی می‌پرداخت که به علت عضویت در حزب خاک آزاد در سال ۱۸۴۸ سرویراستاری مجله «دیلی ایگل» بروکلین را از دست داد. پس از مدتی روزنامه‌نگاری در نیواورلئان به بروکلین بازگشت؛ روزنامه آزادیخواه «بروکلین فریدوم» را تاسیس کرد و شروع به توسعه شیوه خاص خود در شعر کرد. تا اینکه در سال (۱۸۵۵) نخستین دفتر شعر خود را با عنوان «برگ‌های علف» شامل ۱۲ شعر بدون عنوان و یک مقدمه تاریخی، منتشر کرد. او خود جلد کتاب را طراحی، حروفچینی و با هزینه شخصی چاپ کرد. ویتمن ویرایش دوم برگ‌های علف را در سال ۱۸۵۶ منتشر کرد که شامل ۳۳ شعر و نامه‌یی از امرسون (که بر ویرایش اول کتاب نوشته بود) و درآمدی طولانی از ویتمن در پاسخ امرسون بود. او ویرایش و تکمیل این کتاب را تا آخر عمر ادامه داد و نسخه‌های مختلفی از آن به چاپ رساند. آخرین ویرایش برگ‌های علف معروف به «ویرایش بسترمرگ» که او در سال ۱۸۹۲ پیش از مرگ منتشر کرد، کتابی بزرگ با ۳۸۳ شعر است که در ۱۴ فصل تنظیم شده‌اند و فصل‌ها عنوان «کتاب ۱» تا «کتاب ۱۴» را دارند.